

Eski hükemanın işrâkıyyun kısmı kimlerdir, ukul-u aşere ve erbâbü'l-envâ' ne demektir?

Bu konuda felsefe kitaplarında şu bilgilere yer verilir:

“**İşrakiyye** terimi, İslâm düşünce tarihinde bilginin kaynağı olarak akıl yürütmeyi temel alan rasyonalist **Meşşai** felsefeye karşı, mistik tecrübe ve sezgiye dayanan düşünce sisteminin adıdır. **İşrakiyyun** da bu düşünceyi izleyenlerin oluşturduğu düşünce akımını ifade etmektedir.”

İşrakiyye; on ikinci asırda yaşamış olan **Şehabeddin Sühreverdi**'nin felsefesine denilir. Bu felsefede **işrak**, hem keşfi hem de zuhuru ifade eder. Güneşin işrakı (doğması) ile eşyanın görülmesine imkân vermesi gibi, mânevi işrak yahut sezgi de insana birçok bilgiyi (marifeti) ilham yoluyla verir. Sühreverdi'ye göre biz bedenî alâkalardan temizlenip ilâhî nurları düşünmeye dalınca, nefislerimiz ilâhî idrakler ve tecelliler ile dolar. **İnsan, beden karanlığından kurtuldukça Allah'a olan meyli artar.**

Sühreverdi “**Hikmet ve İşrak**” adlı eserinde bu felsefeyi açıklamıştır. Bu kitapta Meşşailere ve Eflâtun'a ait fikirlerin tenkidi de vardır. Ayrıca mantıktan, varlık ilminden, tabiatından ve psikolojiden de bahsetmiş, ışığı iyilik, karanlığı kötülük ve maddenin özelliği saymıştır.

Ukul-u aşere (on akıl):

Akl-ı evvel; ilk akıl, hılkî ve cibilli olan akıl demektir. Bir kısım sapık felsefecilere göre Allah sadece akl-ı evveli yaratmıştır. Bundan ikinci akıl, ikincisinden üçüncü akıl türemiştir. Böylece “**Ukul-ü Aşere**” dedikleri birbirinden türeyen on akıl tevehhüm etmişler ve dalâlete düşmüşlerdir. Onların vehmince, bu hazır âlemi, **onuncu akıl** idare etmektedir.

Erbabü'l-enva': Her nevin ayrı bir rabbi olduğu inancı.

Kur'an'ın açıkça ders verdiği gibi, **Allah bütün âlemlerin Rabbidir.**

Üstat Hazretlerinin “**İnsan şu kâinat ağacının en son ve en cemiyetli meyvesi.**” tarifinden de anlaşıldığı gibi; insan bu kâinatın tek meyvesi değil, **en mükemmel meyvesidir.** Yani, bütün hayvan ve bitki neveleri de aynı kâinat ağacının farklı meyveleri gibidirler. Ağacın tümünü terbiye eden kim ise, her bir nevin Rabbi de odur. Canlı türleri farklı kâinatların değişik meyveleri değildir; hepsi aynı topraktan yaratılmış, aynı güneşle beslenip aydınlanmış ve aynı havayı teneffüs etmişlerdir. Bu açık hakikati göremeyenler, her nev için ayrı bir Rab

tevehhüm etmişlerdir.

Öte yandan, bütün âlemler arasında çok sıkı bir işbirliği olması gösteriyor ki, birini terbiye eden ancak bütününü de terbiye eden zat olabilir. Meselâ, mideleri terbiye eden başka, rızıkları terbiye eden başka olamaz. **Gözleri terbiye eden başka, ışıkları terbiye eden başka olamaz...**